

e^{-x^2} Nasil Entegre Edilir?

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2} dx \quad (1)$$

ifadesi ozellikle olasilik matematiginde cokca gorulen bir ifadedir. Bu hesabi yapmak icin kutupsal kordinatlar kullanacagiz.

Simdi ustteki ifadeyle alakali su ifadeye bakalim.

$$\int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2-y^2} dx dy$$

Iddia ediyorum ki bu son ifade (1)'in sadece karesi, yani (1)'in kendisiyle carpimi. Niye boyle? Cunku e ifadelerini carpim olarak gosterirsek

$$\int_{-\infty}^{\infty} \underbrace{\int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2} e^{-y^2} dx dy}$$

cift entegral icinde isaretlenen blokta yer alan e^{-y^2} x 'ten bagimsiz, o zaman bloktaki entegralin disina alinabilir. Yani soyle olabilir

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-y^2} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2} dx dy$$

Devam edelim: ustteki ic entegral (1) ifadesi degil mi? Evet. Simdi bir ilginç durum daha ortaya cikti,

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-y^2} \underbrace{\int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2} dx dy}$$

simdi de isaretlenen blok y entegraline gore sabit, o da ikinci entegralin disina cikarilabilir! (1) yerine I kullanirsak

$$I \int_{-\infty}^{\infty} e^{-y^2} dy$$

Icinde y iceren entegral nedir? O da I 'dir! Niye, cunku bu ifade (1)'in icinde y olan versiyonundan ibaret. O zaman

$$I \cdot I = I^2$$

Tum bu taklaları niye attik peki? Cunku cift entegralli ifadenin entegralini almak daha kolay, eger onu hesaplarsak, sonucun karekokunu aldigimiz anda I 'yi bulmus olacagiz.

O zaman ifadeyi hesaplayalım,

$$I^2 = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-x^2-y^2} dx dy$$

Basta soyledigimiz gibi kullanacagimiz numara kutupsal forma gecmek. Entegralin sinirlarina bakalim, tum x ve tum y eksenini uzerinden entegral aliyoruz. Kutupsal formda bu r 'nin 0'dan sonsuza ve θ 'nin 0'dan 2π 'a gitmesi anlamina geliyor.

$$r^2 = x^2 + y^2$$

Peki $e^{-x^2-y^2}$ kutupsal formda nedir?

$$e^{-x^2-y^2} = e^{-(x^2+y^2)} = e^{-r^2}$$

Entegrali yazalim

$$\int_0^{\infty} \int_0^{2\pi} e^{-r^2} r d\theta dr \quad (2)$$

Niye entegral sirasinda θ 'yi once yazdim? Cunku entegral icindeki ifadede θ 'ya bagli hicbir terim yok, o zaman ic entegral bana sadece 2π verir. Geriye kalanlar

$$= 2\pi \int_0^{\infty} e^{-r^2} r dr$$

Bu entegral cok daha kolay. Yerine koyma (substitution) teknigi ile bu problemi cozebiliriz.

$$u = -r^2$$

$$du = -2r dr$$

$$= 2\pi \int_0^{\infty} e^u \frac{-1}{2} du$$

$$= -\pi \int_0^{\infty} e^u du$$

$$= -\pi e^u \Big|_0^{\infty} = -\pi e^{-r^2} \Big|_0^{\infty}$$

$$= \pi$$

Bu sonuc I^2 . Eger I degerini istiyorsak, karekok almaliyiz, yani aradigimiz sonuc $\sqrt{\pi}$.

Tek degiskenli bir problemi aldik ve cift degiskenli problem haline getirdik. Isleri kolaylastiran (2) denklemindeki r degiskeni oldu, onun sayesinde yerine gecirme islemi cok kolaylasti, ve sonuca ulastik.

<http://www.youtube.com/watch?v=fWOGfzC3IeY>